

Melnyk, A. F. "Systema instytutsiinoho zabezpechennia strukturnoi transformatsii natsionalnoi ekonomiky: sutnisni kharakterystyka ta problemy formuvannia" [The system of institutional support of the structural transformation of the national economy: the essential characteristics and problems of formation]. *Visnyk Ternopil'skoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, no. 2 (2012): 7-17.

"Normatyvno pravove zabezpechennia rehionalnoho rozvytku v Ukraini" [Legal support for regional development in Ukraine]. <http://old.niss.gov.ua/monitor/november08/3.htm>

Nort, D. *Instytutsii, instytutsiina zmina ta funktsionuvannia ekonomiky* [Institutions, institutional change and economic performance]. Kyiv: Osnovy, 2000.

Ruden, V. V. "Perspektyvy ta priorytety rozvytku sotsialno-ekonomichnoi systemy Ukrainy" [Prospects and priorities for development of socio-economic system of Ukraine]. <http://intkonf.org/ruden-vv-perspektivi-ta-prioriteti-rozvitku-sotsialno-ekonomichnoyi-sistemi-ukrainy/>

intkonf.org/ruden-vv-perspektivi-ta-prioriteti-rozvitku-sotsialno-ekonomichnoyi-sistemi-ukrainy/

Surmin, Yu. P. "Instytutsionalizatsiia" [Institutionalization]. In *Entsyklopedychnyi slovnyk z derzhavnoho upravlinnia*. Kyiv: NADU, 2010.

Tkach, A. A. *Instytutsionalna ekonomika. Nova instytutsionalna ekonomichna teoriia* [Institutional Economics. A new institutional economic theory]. Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury, 2007.

Vatamaniuk, Z. *Instytutsiini zasady formuvannia ekonomichnoi systemy Ukrainy: teoriia i praktyka* [Institutional principles of economic system formation in Ukraine: theory and practice]. Lviv: Novyi svit-2000, 2005.

Zaitseva, L. M. et al. *Rehionalne upravlinnia* [Regional management]. Dnipropetrovsk: DF UADU, 2000.

УДК 339.5(477.64):005.52 «2013/2018»
JEL: F10; F14

АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ У 2013–2018 рр.

©2019 ДЕНИСОВ К. В., КОНДРАТЕНКО А. І.

УДК 339.5(477.64):005.52 «2013/2018»
JEL: F10; F14

Денисов К. В., Кондратенко А. І. Аналіз зовнішньої торгівлі товарами Запорізької області у 2013–2018 рр.

У статті розглянуто та проаналізовано обсяги зовнішньої торгівлі товарами Запорізької області у 2013–2018 рр. З'ясовано час, коли в регіоні спостерігалися найбільші та найменші обсяги експортованих та імпортованих товарів, а також найвищі та найнижчі темпи зростання цих обсягів за досліджуваний період. Проаналізовано географічну структуру зовнішньої торгівлі товарами Запорізького регіону. З'ясовано, які країни є найбільшими імпортерами товарів із області та з яких країн регіон імпортує найбільше товарів. Визначено основні групи товарів, що експортує та імпортує Запорізький регіон при торгівлі з іноземними державами. З'ясовано зміни обсягів експорту й імпорту товарів Запорізької області з країнами ЄС і СНД у 2018 р. порівняно з 2013 р. Визначено, яку роль відіграють дані країни в географічній структурі зовнішньої торгівлі товарами регіону. Досліджено динаміку зміни обсягів торгівлі області та України в цілому останніми роками, виявлено основні причини цих змін, а саме: підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони, та початок російської військової агресії проти України у 2014 р. Обґрунтовано необхідність диверсифікації географічної структури експорту та імпорту області та країни загалом. Визначено основні напрямки сприяння держави місцевим компаніям щодо їх виходу на нові ринки.

Ключові слова: зовнішня торгівля, експорт, імпорт, товари, диверсифікація географічної структури, ринок збуту.

DOI:

Рис.: 8. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 8.

Денисов Костянтин Вікторович – кандидат економічних наук, викладач кафедри міжнародної економіки, природних ресурсів і економіки міжднародного туризму, Запорізький національний університет (вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, 69600, Україна)

E-mail: denisovkv@ukr.net

Кондратенко Анатолій Ігорович – студент, Запорізький національний університет (вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, 69600, Україна)

E-mail: anakondr129@gmail.com

УДК 339.5(477.64):005.52 «2013/2018»
JEL: F10; F14

Денисов К. В., Кондратенко А. І. Анализ внешней торговли товарами Запорожской области в 2013–2018 гг.

В статье рассмотрены и проанализированы объемы внешней торговли товарами Запорожской области в 2013–2018 гг. Выяснено время, когда в регионе наблюдались наибольшие и наименьшие объемы экспортированных и импортированных товаров, а также наиболее высокие и низкие темпы роста этих объемов за исследуемый период. Проанализирована географическая структура внешней торговли товарами Запорожского региона. Выяснено, какие страны являются наибольшими импортерами товаров из области и из каких стран больше всего товаров импортирует регион. Определены основные группы товаров, которые экспортирует и импортирует Запорожский регион при торговле с иностранными государствами. Выяснены изменения объемов экспорта и импорта товаров Запорожской области со странами ЕС и СНГ в 2018 г. по сравнению с 2013 г. Определено, какую роль играют данные страны в географической структуре внешней

UDC 339.5(477.64):005.52 «2013/2018»
JEL: F10; F14

Denysov K. V., Kondratenko A. I. Analysis of Foreign Trade in Goods of Zaporizhzhia Region in 2013–2018

The article examines and analyzes the volumes of foreign trade in goods of Zaporizhzhia Region in 2013-2018. The time when the region had the largest and lowest volumes of exported and imported goods, as well as the highest and lowest growth rates of these volumes during the researched period, are identified. The geographical structure of the foreign trade in goods of Zaporizhzhia Region is analyzed. The authors determine which countries are the largest importers of goods from the region and from which countries the region imports goods the most. The main groups of goods that are exported and imported by Zaporizhzhia Region in trade with foreign countries are identified. Changes in the volumes of exports and imports of goods from the EU and the CIS countries in 2018 compared to 2013 are clarified. The role of these countries in the geographical structure of foreign trade in goods of the region is defined. The dynamics of changes in trade volumes of the region and

торговлі товарами регіону. Исследована динаміка змінення об'ємів торгівлі області і України в цілому в останні роки, виявлені основні причини цих змін, а саме: підписання Співгоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, і Європейським Союзом, Європейським співтовариством по атомній енергії і їх державами-членами, з іншої сторони, і початок російської військової агресії проти України в 2014 р. Обґрунтована необхідність диверсифікації географічної структури експорту і імпорту області і країни в цілому. Визначені основні напрями впливу держави на місцеві компанії щодо їх виходу на нові ринки.

Ключові слова: зовнішня торгівля, експорт, імпорт, товари, диверсифікація географічної структури, ринок збуту.

Рис.: 8. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 8.

Денисов Константин Викторович – кандидат економічних наук, преподаватель кафедри міжнародної економіки, природних ресурсів і економіки міжнародного туризму, Запорізький національний університет (ул. Жуковського, 66, Запоріжжя, 69600, Україна)
E-mail: denisovkv@ukr.net

Кондратенко Анатолий Игоревич – студент, Запорізький національний університет (ул. Жуковського, 66, Запоріжжя, 69600, Україна)
E-mail: anakondr129@gmail.com

Ukraine as a whole in recent years are examined, and the main reasons for these changes are identified, namely: the signing of the Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Community on nuclear energy and their Member States, on the other hand; beginning of Russian military aggression against Ukraine in 2014. The need to diversify the geographical structure of exports and imports of the region and the country as a whole is substantiated. The main areas of assistance on the part of the State to local companies regarding their entering new markets are defined.

Keywords: foreign trade, exports, imports, goods, diversification of geographical structure, sales market.

Fig.: 8. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 8.

Denysov Kostiantyn V. – PhD (Economics), Lecturer of the Department of International Economics, Natural Resources and International Tourism Economics, Zaporizhzhia National University (66 Zhukovskoho Str., 69600, Ukraine)
E-mail: denisovkv@ukr.net

Kondratenko Anatolii I. – Student, Zaporizhzhia National University (66 Zhukovskoho Str., 69600, Ukraine)
E-mail: anakondr129@gmail.com

Сьогодні зовнішня торгівля є важливим інструментом реалізації зовнішньоекономічної політики суб'єктів економіки. Розвиток зовнішньої торгівлі забезпечує державу необхідними товарами та послугами, сприяє реалізації надлишків товарів та послуг на іноземних ринках, а також збільшенню надходжень до державного та місцевих бюджетів.

Однак на сьогодні зовнішня торгівля Запорізької області та України в цілому характеризується відсутністю дієвої зовнішньоторговельної інфраструктури, сировинним характером експорту, залежністю економіки від країн – експортерів енергоносіїв та деяких матеріальних ресурсів. До того ж, у зв'язку з військово-політичним конфліктом з Росією, яка тривалий час була важливим торговельним партнером України, постає необхідність у диверсифікації експорту та імпорту. Тому розширення співпраці з іншими країнами у сфері зовнішньої торгівлі є актуальним завданням.

Питання зовнішньої торгівлі завжди було актуальним, тому його постійно досліджували і досліджують зарубіжні та вітчизняні вчені, серед яких варто відзначити А. Маршалла, Б. Оліна, Д. Рікардо, А. Сміта, Р. Солоу, Й. Шумпетера, Ф. Хайека, Г. Хамела, Е. Хекшера, Дж. Хікса, А. Маразакі, О. Білоруса, Б. Губського, Т. Циганкову, Д. Лук'яненка, Ю. Пахомова, Ю. Солодковського, А. Кісельова [1], В. Губіну [2], Е. Прушківську [8] та багатьох інших. Незважаючи на досить велику кількість досліджень, спрямованих на вирішення проблеми диверсифікації географічної структури зовнішньої торгівлі України, наразі дане питання є особливо актуальним у контексті змін у зовнішній політиці держави.

Метою даної статті є вивчення та аналіз основних змін у зовнішній торгівлі товарами Запорізької області у 2018 р. порівняно з 2013 р.

Зовнішньоторговельна діяльність є важливим джерелом валютних надходжень до бюджету країни,

матеріальною основою відносин з іншими країнами та важливою складовою економічної та зовнішньої безпеки держави. Згідно з визначенням Кісельова А. П., зовнішня торгівля – це специфічний сектор економіки окремої держави, суб'єктами якого є підприємницькі структури, пов'язані з реалізацією товарів (послуг, ідей) на зарубіжних ринках і частини зарубіжного товару на національному ринку [1].

Одним із пріоритетів державної політики України сьогодні є її інтеграція у світове господарство, яка здійснюється шляхом проведення активної ліберальної зовнішньоекономічної політики та формування сприятливого для іноземного підприємництва й інвестування середовища [2].

Запорізька область є однією з областей України, які складають основу її індустріального та аграрного потенціалу. У регіоні зосереджені практично всі основні галузі промисловості, серед яких провідне місце займають електроенергетика, металургія, машинобудування, металообробка та хімічна промисловість. Запорізький край має також розвинутий сектор сільського господарства, основу якого складає вирощування зернових культур [3]. Головними складовими інвестиційної привабливості агропромислового комплексу регіону є родючі землі (2248,4 тис. га, або 5,4% сільгоспугідь України), кваліфіковані трудові ресурси, значні потужності переробної галузі, вигідне для експорту продукції географічне розташування [4].

Станом на 2018 р. Запорізький регіон займає 4 місце за обсягами експорту товарів з-поміж усіх регіонів України та 6 місце за обсягами імпортованого товару. Загалом Запорізька область має 3 місце за величиною сальдо зовнішньої торгівлі в Україні (після Донецької та Дніпропетровської областей).

Згідно з рис. 1, обсяги експорту товарів із Запорізької області зростали у 2014 р. і 2017–2018 рр. Максимального значення цей показник протягом досліджуваного періоду досяг у 2014 р. – 3730,2 млн дол. США, мінімального – у 2016 р. (2292,8 млн дол. США). Найбільше зростання протягом даного періоду спостерігалось у 2017 р. (обсяги експорту збільшилися на 688,1 млн дол. США, або на 30% порівняно з 2016 р.), найбільше зменшення – у 2016 р. (обсяги експорту зменшилися на 638,2 млн дол., або на 21,8% порівняно з 2015 р.).

Щодо товарної структури експорту, згідно з рис. 2, станом на 2018 р. Запорізька область найбільше експортує недорогоцінні метали та вироби з них, з яких більшу частину складають чорні метали (1919,3 млн дол. США). Друге місце в товарній структурі експорту регіону займають машини, обладнання та механізми і електротехнічне обладнання, з яких реактори ядерні, котли, машини (67,4%) та електричні машини (32,6%) займають відповідно 2 і 4 місця з-поміж окремих товарів. Третє місце в товарній структурі експорту Запорізької області займають продукти рослинного походження, найбільшу частку в яких належить зерновим культурам, а саме – 87%, або 190 млн дол. США. Це підтверджує те, що Запорізький регіон є індустріально-аграрним.

Найбільше зростання в товарній структурі експорту порівняно із 2017 р. спостерігалось в експорті ниток синтетичних або штучних, обсяги продажу яких склали 9304,8% минулорічного показника, синтетичних або штучних шпательних во-

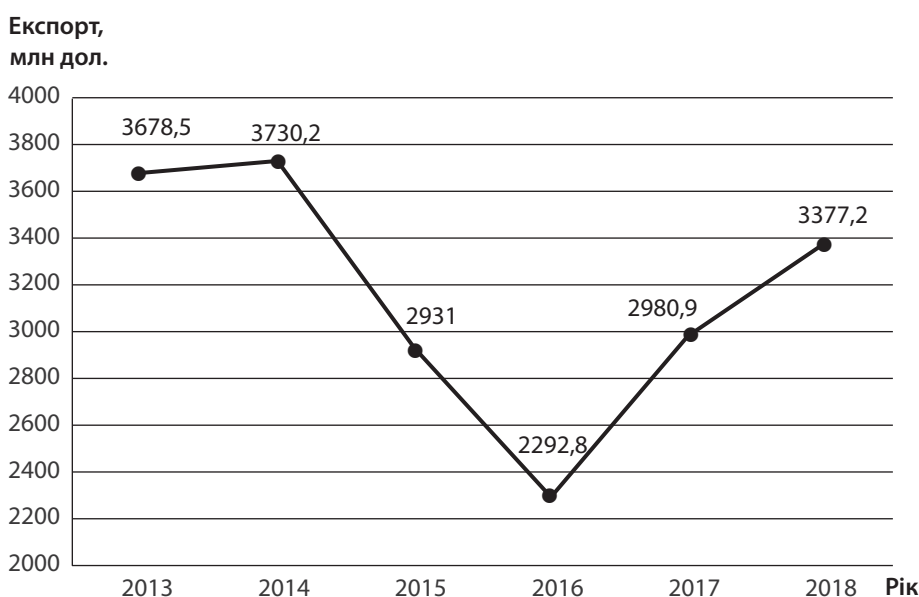

Рис. 1. Експорт товарів із Запорізької області у 2013–2018 рр., млн дол. США

Джерело: складено на основі [5].

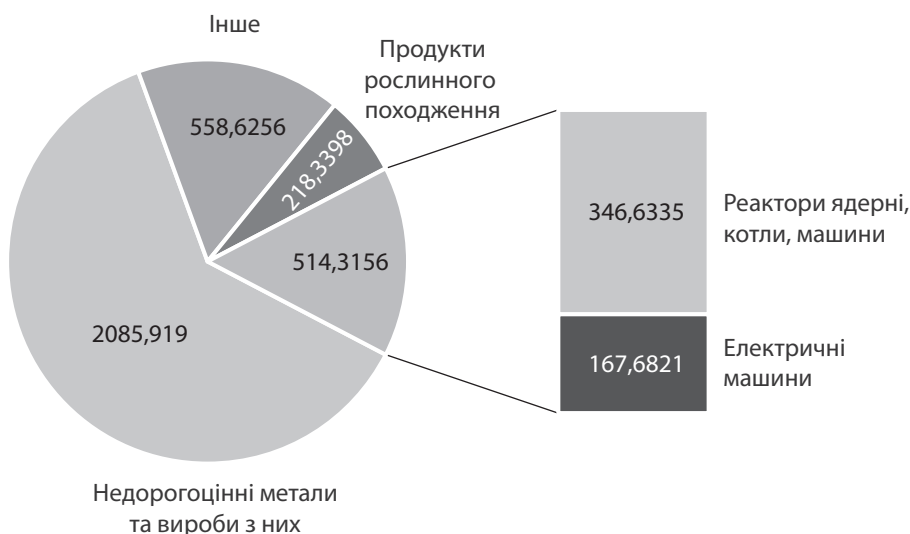

Рис. 2. Товарна структура експорту товарів із Запорізької області у 2018 р., млн дол. США

Джерело: складено на основі [6].

локон – 3380,3% та одягу й додаткових речей до одягу (текстильних) – 1102,9%, проте обсяги експорту даних товарів залишаються незначними: 141,2; 55,1 і 309,6 тис. дол. США відповідно.

Згідно з рис. 3 обсяги імпорту товарів Запорізької області зростали у 2017–2018 рр., досягнувши свого максимального значення протягом досліджуваного періоду в 1762,8 млн дол. США. Мінімальне значення даного показника спостерігалось у 2016 р. – 998,4 млн дол. США. Найбільше зростання протягом даного періоду спостерігалось у 2017 р. (обсяги імпорту збільшилися на 329,8 млн дол., або на 33% порівняно з 2016 р.), найбільше зменшення – у 2015 р. (обсяги імпорту зменшилися на 496,9 млн дол. США, або на 31,4% порівняно з 2015 р.).

Щодо товарної структури імпорту, згідно з рис. 4, станом на 2018 р. Запорізька область найбільше імпортує мінеральні продукти, з яких більшу частину складають палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки (85,8%, або 603,2 млн дол. США). Друге місце в товарній структурі імпорту регіону займають машини, обладнання та механізми і електротехнічне обладнання, з яких реактори ядерні, котли, машини складають 50,2% та електричні машини – 49,8%, які займають відповідно 2 і 3 місця з-поміж окремих товарів. Далі в товарній структурі імпорту Запорізької області йдуть недорогочінні метали та вироби з них, найбільшу частку в яких мають чорні метали, а саме – 42,3%, або 102,8 млн дол. США, які займають 4 місце з-поміж окремих товарів. Це свідчить про те, що

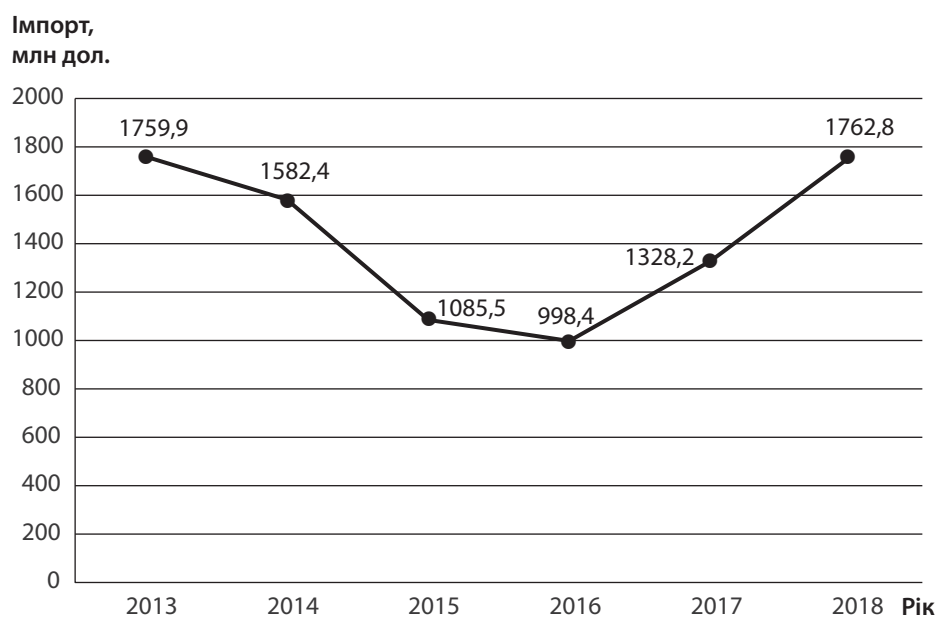

Рис. 3. Імпорт товарів до Запорізької області у 2013–2018 рр., млн дол. США

Джерело: складено на основі [5].

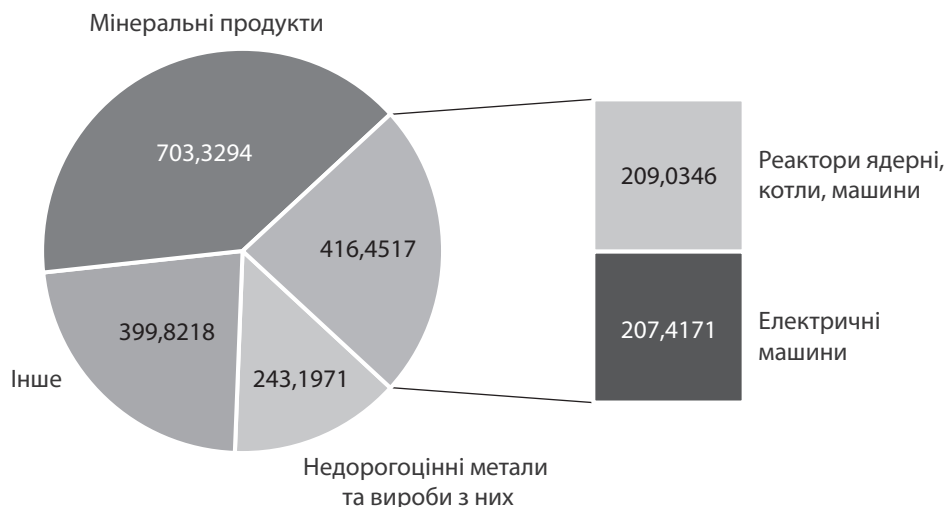

Рис. 4. Товарна структура імпорту товарів до Запорізької області у 2018 р., млн дол. США

Джерело: складено на основі [6].

Запорізький регіон є енергетично залежним від імпортного палива та потребує високотехнологічного обладнання.

Найбільше зростання в товарній структурі імпорту порівняно з 2017 р. спостерігалось щодо імпорту м'яса та істівних субпродуктів – 2897,3% минулорічного показника, одягу та додаткових речей до одягу (текстильних) – 1777,8%, інших готових текстильних виробів – 1028,7%.

Відповідно до *табл. 1* зовнішньоторговельний баланс Запорізької області по торгівлі товарами був додатним протягом усього досліджуваного періоду, однак даний показник зростав лише у 2014 та 2017 рр. Найбільшим сальдо зовнішньої торгівлі товарами регіону було у 2014 р. – 2147,9 млн дол. США, найменшим – у 2016 р. (1294,4 млн дол. США). Найбільше зростання протягом даного періоду спостерігалось у 2017 р. (сальдо збільшилося на 358,3 млн дол. США, або на 27,7% порівняно з 2016 р.), найбільше зменшення – у 2015 р. (сальдо зовнішньої торгівлі товарами Запорізької області зменшилося на 551,2 млн дол. США, або на 29,9% порівняно з 2015 р.).

Політичні фактори мають значний вплив на економічну діяльність в усіх країнах світу. Не виключенням є й Україна в цілому та Запорізька область зокрема. Політичні фактори особливо впливають на зовнішньоекономічну діяльність економічних суб'єктів. Для підтвердження цього проаналізуємо та порівняємо географічну структуру торгівлі товарами та послугами Запорізької області у 2013 і 2018 роках.

Згідно з *рис. 5*, у 2013 р. обсяги експорту товарів Запорізької області склали 3678,5 млн. дол. США, з яких 48,1% експортувалося до країн СНД, у тому числі товарів до РФ – 40,3% загального обсягу експорту та 83,7% обсягу експорту до країн СНД. До країн ЄС у 2013 р. було експортовано із Запорізького регіону товарів 18,1% усього обсягу. Таким чином, у 2013 р. Росія була найбільшим імпортером товарів, виготовлених у Запорізькій області.

Згідно з *рис. 6* у 2018 р. обсяги експорту товарів Запорізької області склали 3377,2 млн дол. США, що на 301,3 млн дол. США, або на 8,2% менше, ніж у 2013 р. 18% від загального обсягу товарів експортувалося до країн СНД, у тому числі до РФ – 12,3% загального обсягу та 68,6% обсягу експорту до країн СНД. До країн ЄС у 2018 р. було експортовано із Запорізького регіону 26,9% усього обсягу товарів.

Порівняно з 2013 р. обсяги експорту товарів до країн СНД зменшилися на 875,2 млн дол. США, тобто більше, ніж у 2 рази (на 59,1%). Експорт товарів Запорізької області до РФ порівняно з 2013 р. зменшився на 1065,7 млн дол. США, або на 71,9%.

Щодо експорту товарів до країн СНД за виключенням Росії, він за 5 років збільшився на 97,1 млн дол. США, або на 51%. Водночас експорт товарів Запорізької області до країн ЄС з 2013 р. збільшився на 242,9 млн дол. США, або на 36,6%.

Щодо частки в географічній структурі експорту товарів Запорізького регіону, то частка країн СНД зменшилася на 30,1%, а країн ЄС – збільшилася на 8,8%. Частка Росії зменшилася на 28% і наразі є дру-

Таблиця 1

Сальдо зовнішньої торгівлі товарами Запорізької області у 2013–2018 рр.

Показник	Рік					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Сальдо, млн дол. США	1918,6	2147,9	1845,6	1294,4	1652,7	1614,4
У % до попереднього року	96,3	112	85,9	70,1	127,7	97,7

Джерело: складено на основі [5].

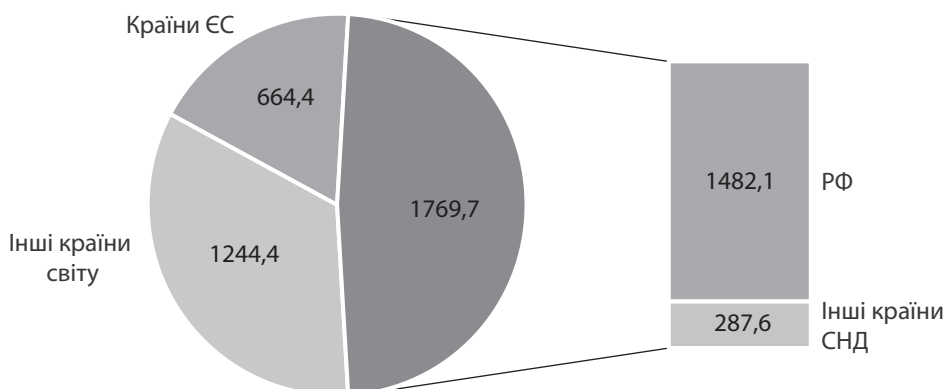

Рис. 5. Географічна структура експорту товарів із Запорізької області у 2013 р., млн дол. США

Джерело: складено на основі [7].

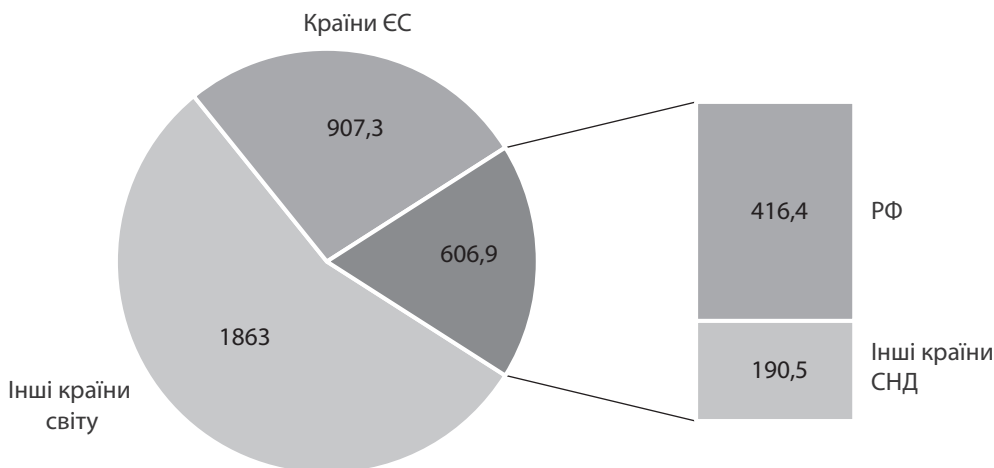

Рис. 6. Географічна структура експорту товарів із Запорізької області у 2018 р., млн дол. США

Джерело: складено на основі [7].

гою за величиною після Туреччини, частка якої складає 12,8%, що більше за частку Росії на 0,5%.

Згідно з *рис. 7* у 2013 р. обсяги імпорту товарів Запорізької області склали 1762,4 млн дол. США. З них 42,6% товарів імпортувалося з країн СНД, у тому числі з РФ – 39,7% загального обсягу імпорту та 93,1% обсягу імпорту з країн СНД. З країн ЄС у 2013 р. було імпортовано до Запорізького регіону 27,6% усього обсягу товарів. Таким чином, у 2013 р. більша частина товарів до Запорізької області імпортувалася з Росії.

Згідно з *рис. 8* у 2018 р. обсяги імпорту товарів до Запорізької області склали 1764,8 млн дол. США, що на 2,4 млн дол. США, або 0,1% більше, ніж у 2013 р. З них 39,5% імпортувалося з країн СНД, у тому числі з РФ – 35,2% загального обсягу та 89,1% обсягу імпорту з країн СНД. З країн ЄС у 2018 р. було імпортовано до Запорізького регіону 27,3% усіх товарів.

Порівняно з 2013 р. обсяги імпорту товарів з країн СНД зменшилися на 53,4 млн дол. США, тобто на 7,2%. Імпорт товарів Запорізької області з РФ порівняно з 2013 р. зменшився на 77,7 млн дол. США, або на 12,5%.

Щодо імпорту товарів з країн СНД за виключенням Росії, то він за 5 років збільшився на 24,3 млн дол. США, або на 32%. Водночас імпорт товарів Запорізької області з країн ЄС з 2013 р. хоча і зменшився на 4,2 млн дол. США, або на 0,9%, проте з 2015 р. спостерігається тенденція до його збільшення.

Щодо частки в географічній структурі імпорту товарів Запорізького регіону, то частка країн СНД зменшилася на 3,1%, а країн ЄС – зменшилася на 0,3%. Частка Росії зменшилася на 5,7%, проте вона й наразі залишається найбільшою з-поміж усіх країн [7].

Одним із факторів, що вплинули на економічну діяльність Запорізького регіону та України в цілому протягом останніх років, було підписання у 2014 р. Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони. В її рамках на регіони України покладається відповідальність за запровадження європейських принципів просторового розвитку та за інтенсифікацію єврорегіонального співробітництва [8].

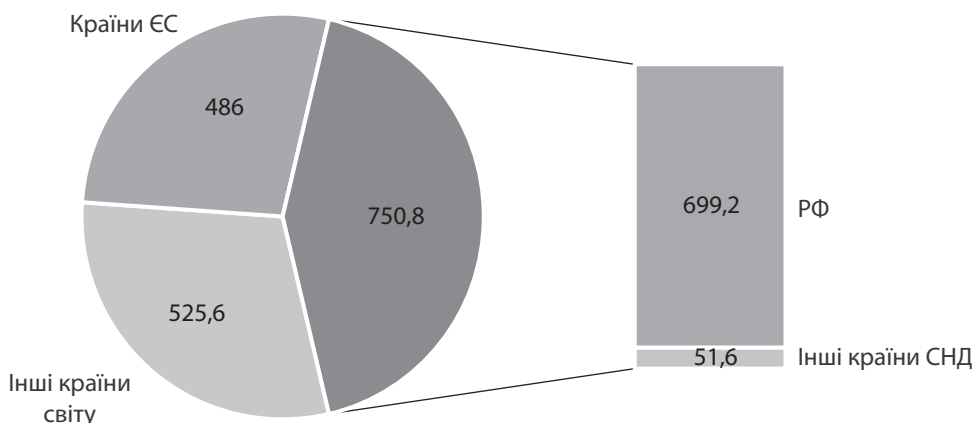

Рис. 7. Географічна структура імпорту товарів до Запорізької області у 2013 р., млн дол. США

Джерело: складено на основі [7].

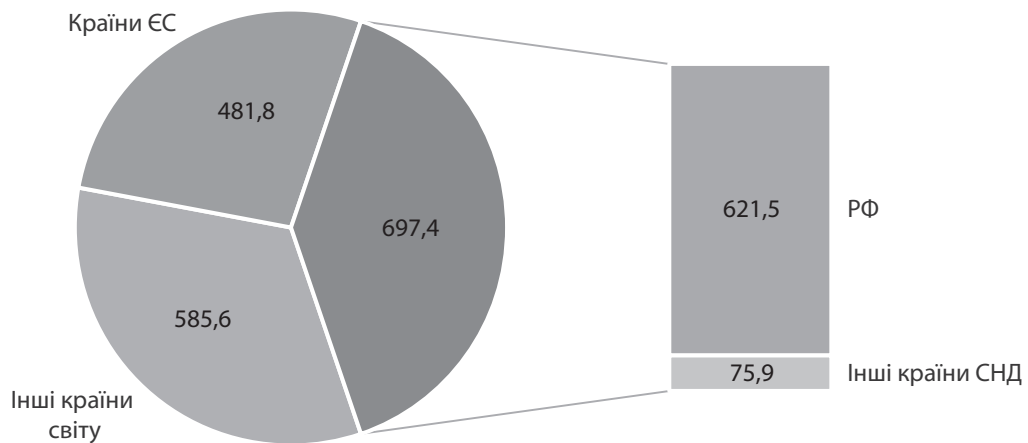

Рис. 8. Географічна структура імпорту товарів до Запорізької області у 2018 р, млн дол. США

Джерело: складено на основі [7].

Іншим фактором впливу був початок військової агресії РФ, що спричинило розрив багатьох торговельних зв'язків економічних суб'єктів регіону та країни в цілому.

Внаслідок цього протягом останніх 5 років співпраця України з країнами ЄС у зовнішньоекономічній діяльності стала тіснішою, а з Росією – слабкішою.

ВИСНОВКИ

Таким чином, протягом 2013–2018 рр. обсяги експорту товарів із Запорізької області збільшувалися у 2014 р. і 2017–2018 рр. В інші ж періоди обсяги торгівлі зменшувалися. Максимального значення даний показник протягом досліджуваного періоду досяг у 2014 р. – 3730,2 млн дол. США, мінімального – у 2016 р. (2292,8 млн дол. США).

Щодо імпорту, то його обсяги збільшувалися тільки у 2017–2018 рр. Максимального значення даний показник протягом досліджуваного періоду досяг у 2018 р. – 1762,8 млн дол. США, мінімального – у 2016 р. (998,4 млн дол. США).

Якщо порівняти обсяги експорту товарів Запорізької області у 2018 р. з 2013 р., то обсяги експорту товарів до РФ зменшилися, а до інших країн СНД, країн ЄС та інших країн світу збільшилися. Щодо частки в географічній структурі експорту товарів Запорізького регіону, то частка країн СНД за останні 5 років зменшилася на 30,1%, натомість частка країн ЄС збільшилася на 8,8%. Частка Росії зменшилася на 28% і складає 12,3%.

Порівнюючи обсяги імпорту товарів Запорізької області у 2018 р. з 2013 р., з'ясувалося, що обсяги імпорту товарів з РФ та країн ЄС зменшилися, а обсяги імпорту з країн СНД, за виключенням Росії, та інших країн світу збільшилися. Щодо частки в географічній структурі імпорту товарів Запорізького регіону, то частка країн СНД за досліджуваний період зменшилася на 3,1%, частка країн ЄС – на 0,3%, а частка Росії – на 5,7%.

Зміни обсягів зовнішньої торгівлі Запорізької області були спричинені підписанням у 2014 р. Угоди про асоціацію з ЄС і початком військової агресії Росії проти України. Наразі спостерігається тенденція до збільшення обсягів торгівлі товарами з країнами ЄС і до їх зменшення з РФ.

Таким чином, сьогодні відбувається процес пошуку нових ринків збуту для вітчизняної продукції в контексті обмеження доступу до ринків країн СНД, головною альтернативою якому наразі розглядається ринок ЄС. Тому держава має співпрацювати з країнами ЄС задля подальшого покращення умов торгівлі, сприяння участі українських компаній у міжнародних виставках і подальшої інтеграції України до європейського співтовариства. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Кісельов А. П. Основи бізнесу : підручник. Київ : Вища школа, 1997. 191 с.
2. Губіна В. Розвиток зовнішньоекономічних зв'язків регіону в умовах зростання відкритості національної економіки. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2009. № 5. С. 39–45. URL: <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2009/05/5.pdf>
3. Запорізька область // Україна сьогодні. Каталог провідних підприємств України. URL: <http://rada.com.ua/ukr/RegionsPotential/Zaporizhzhya/>
4. Привабливість регіону для інвестицій // Офіційний сайт Запорізької обласної державної адміністрації. URL: <https://www.zoda.gov.ua/article/883/privablivist-regionu-dlya-investits>
5. Регіональні обсяги зовнішньої торгівлі товарами // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Товарна структура зовнішньої торгівлі області за уточненими річними даними // Офіційний сайт Головного управління статистики у Запорізькій області. URL: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/index.php/statystychna-informatsiia/44-statistichna-informatsiya/arkhiv-statystychnoi-informatsii/23-zovnishnoekonomichna-diialnist-ta-platizhnyi>

balans/336-2-3-7-tovarna-struktura-zovnishnoji-torgivli-oblasti-za-utochnenimi-richnimi-danimi

7. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами за уточненими річними даними // Офіційний сайт Головного управління статистики у Запорізькій області. URL: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/index.php/statystychna-informatsiia/44-statistichna-informatsiya/arkhiv-statystychnoi-informatsii/23-zovnishnoekonomichna-diialnist-ta-platizhnyi-balans/337-2-3-5-geografichna-struktura-zovnishnoji-torgivli-tovarami-za-utochnenimi-richnimi-danimi>

8. **Прушківська Е. В., Шишова Ю. В.** Тенденції зовнішньоекономічної діяльності Запорізького регіону в контексті євроінтеграції. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2017. № 1. С. 97–107. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2017/1/EV20171_097-107.pdf

REFERENCES

“Geografichna struktura zovnishnoyi torhivli tovaramy za utochnenymi richnymi danymi” [The Geographical Structure of Foreign Trade in Goods According to the Specified Annual Data]. Ofitsiyni sait Holovnoho upravlinnia statystyky u Zaporizkii oblasti. <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/index.php/statystychna-informatsiia/44-statistichna-informatsiya/arkhiv-statystychnoi-informatsii/23-zovnishnoekonomichna-diialnist-ta-platizhnyi-balans/337-2-3-5-geografichna-struktura-zovnishnoji-torgivli-tovarami-za-utochnenimi-richnimi-danimi>

Hubina, V. “Rozvytok zovnishnyoekonomichnykh zvi-azkiv rehionu v umovakh zrostannia vidkrytosti natsionalnoi ekonomiky” [Development of Foreign Economic Relations of the Region in Conditions of Increasing Openness of National

Economy]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu*. 2009. <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2009/05/5.pdf>

Kiselyov, A. P. *Osnovy biznesu* [Business Basics]. Kyiv: Vyshcha shkola, 1997.

“Privablyvist rehionu dlia investytsii” [Attractiveness of the Region for Investment]. Ofitsiyni sait Zaporizkoi oblasti derzhavnoi administratsii. <https://www.zoda.gov.ua/article/883/privablyvist-regionu-dlya-investits>

Prushkivska, E. V., and Shyshova, Yu. V. “Tendentsii zovnishnyoekonomichnoi diialnosti Zaporizkoho rehionu v konteksti ievrointehratsii” [Trends of foreign economic activity of Zaporizhzhia region in the context of european integration]. *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu*. 2017. https://ev.nmu.org.ua/docs/2017/1/EV20171_097-107.pdf

“Rehionalni obsiahy zovnishnoyi torhivli tovaramy” [Regional Volumes of Foreign Trade in Goods]. Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

“Tovarna struktura zovnishnoyi torhivli oblasti za utochnenymi richnymi danymi” [Commodity Structure of Foreign Trade of the Region According to Specified Annual Data]. Ofitsiyni sait Holovnoho upravlinnia statystyky u Zaporizkii oblasti. <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/index.php/statystychna-informatsiia/44-statistichna-informatsiya/arkhiv-statystychnoi-informatsii/23-zovnishnoekonomichna-diialnist-ta-platizhnyi-balans/336-2-3-7-tovarna-struktura-zovnishnoji-torgivli-oblasti-za-utochnenimi-richnimi-danimi>

“Zaporizka oblast” [Zaporizhzhia Region]. Ukraina sohodni. Kataloh providnykh pidpriemstv Ukrainy. <http://rada.com.ua/ukr/RegionsPotential/Zaporizhzhya/>